

Overweging 22 november 2015 niet niets

Lezingen: Sefanja 1,14- 2,3; Openbaring 1,1-8; Marcus 13,14-27.

De laatste zondag van het kerkelijk jaar wordt in de OKKN de zondag van de voleinding genoemd. In de RKK wordt het hoogfeest van Christus Koning gevierd, een feest dat dateert van 1925, 1600 jaar na het concilie van Nicea. Beide feesten geven aan dat, ondanks het huiveringwekkende waarmee we in de lezingen worden geconfronteerd, en wat dat betreft ook in de wereld, de verschrikking niet het laatste woord heeft. Christus is Heer van tijd en eeuwigheid, zijn liefdesmacht reikt boven de wereld uit.

Vorige week sprak ik een mevrouw die, mede door de gebeurtenissen in Parijs, leefde in de verwachting van het einde van de wereld. Zij zag in de ons omringende werkelijkheid de tekenen ervan. Zij was ervan overtuigd dat de, overigens warrige, profetieën van Nostradamus (eerste helft 16^e eeuw) aan ons werden vervuld.

Mij bekruipt hierbij altijd een gevoel van vervreemding. Zeker wanneer dit vaak gruwelijke einde ook nog gezien wordt als een straf voor de zondigheid van de wereld. Daarmee zeg ik niet dat we niet de consequenties te dragen krijgen van ons gedrag. Heel veel gruwelijke dingen die in onze wereld gebeuren zijn direct terug te voeren tot menselijk gedrag. Het zijn niet de tijden die slecht zijn, om Augustinus nog maar eens te citeren. "Was er maar geen overvloed aan slechte mensen, dan zou er ook geen overvloed zijn aan slechte dingen. 'Het zijn slechte tijden! het zijn moeilijke tijden!' Dat zeggen de mensen tenminste. Laten we liever goed leven, dan worden de tijden vanzelf goed. Wij zijn de tijden. Zoals wij zijn, zo zijn de tijden" (Preek 80,8).

Aan het eind van het kerkelijk jaar worden we altijd weer geconfronteerd met lezingen die over het einde der dagen spreken in termen van verschrikkelijke natuurverschijnselen, oorlog en vernietiging. Het is voor de hand liggend om hierin profetieën te lezen van de feitelijke gang van zaken met betrekking tot het einde van onze wereld. En het is dan ook niet verwonderlijk dat mensen in verschijnselen die lijken op dewelke beschreven zijn, het bewijs zien van het aanbreken van het einde der tijden of het einde van de wereld. Onbewust beperken zij dan de wereld tot onze westerse waarneming van de aarde, alsof de processen op de aarde maatgevend zijn voor de kosmos. Ik vertel dit zo om het verkeerde van deze redenering te laten zien.

Ik kan niet genoeg benadrukken dat geloof alleen betekenisgevend op de werkelijkheid betrokken is. Dit geldt ook, zelfs wanneer geloofstaal menselijke werkelijkheid schept. Dat geloofstaal voor de betekenis van onze wereld gebruik maakt van beelden uit de natuurlijke werkelijkheid, betekent niet dat het die natuurlijke werkelijkheid beschrijft. Geloof is geen natuurkunde en geen kosmologie.

Zo ligt de nadruk in de lezing van Sefanja op de oproep tot bekering en zijn de woorden over verwoesting en dreiging bedoeld om die oproep kracht bij te zetten. In de tekst van de Openbaring gaat het om de wederkomst van de Christus, een komst in heerlijkheid. Hij die aan het begin staat, staat ook aan het eind, alpha en omega. Bij Marcus geschiedt alles abrupt, zo ook hier, en wat hij beschrijft is de onverwachtheid van de wederkomst van Christus ten oordeel. Niet de vernietiging, maar Christus heeft het laatste woord wanneer Hij zijn rechtvaardigen bijeenbrengt. Tegelijk is het verhaal een oproep om altijd klaar te zijn en je leven op orde te hebben.

Niettemin is het geloof in het einde van de wereld sterk verankerd in het denken van mensen. En dan wordt niet bedoeld op het kosmologische einde van dit stelsel waarin we leven, maar op een door God teweeg gebrachte finale ten oordeel.

Wat betekent dan voor ons het einde van de wereld. In ieder geval twee dingen. Dat zij haar bedoeling realiseert en dat het einde niet de vernietiging is.

Het woord einde is dubbelzinnig. Het betekent dat iets ten einde is, stopt. Bijvoorbeeld een kerksluiting, vaak een dramatisch einde van wat eens was. Dat is anders bij een zin die stopt bij het stopteken, de punt. De zin is weliswaar beëindigd, maar tegelijk betekent het ook dat de zin voltooid is. De zin stopt dus niet in een niets, maar in een voltooid zijn. Hetzelfde kun je zeggen van een schilderij, of een beeldhouwwerk. De beleving van het einde als een voltooiing is iets heel anders dan dat het afgelopen is, over en uit.

Het einde van de wereld is haar voltooiing, wanneer zij haar bedoeling heeft bereikt. Dit kunnen we vooruit projecteren in ooit en eens, als de bazuinen klinken. Maar daar kunnen we niet zoveel over zeggen. En het heeft niet zoveel zin daarover te speculeren. Wat de bedoeling van onze wereld is, haar voltooiing, werpt zijn licht ook op onze situatie. Het geeft er richting en duiding aan. In onze situatie kunnen we doen wat de bedoeling is van de schepping. En daarin onze wereld voltooiën, dan is het einde, het doel zeer nabij.

Telkens wanneer we dat doen waartoe we geroepen zijn, brengen we het oorspronkelijk licht in de duisternis van onze wereld. Bevrijden we de wereld. Hierin en op dat moment komt de wereld aan zijn einde, zijn bedoeling. Dat is onze bijdrage aan de verlossing van de wereld.

Gisteren sprak ik met broeder Johannes van de Vlaamse gemeenschap van De Goede Herder die als monasterium in onze OK kerk opgenomen wordt. Hij was net terug uit, wat genoemd wordt, de jungle van Calais, waar hij een opvanghuis wil stichten. De jungle herbergt zo'n vijfduizend mensen uit voornamelijk Irak, Afghanistan, Eritrea, de hoorn van Afrika. Mensen voor wie er een eind aan hun wereld was gekomen op de plaats waar zij woonden en die nu na een lange reis aan het eind van de westerse wereld zitten, hopen op een nieuwe toekomst. Zij kunnen niet verder en niet terug. Niemand wil hen hebben. Hij verbleef in het kamp en logeerde in een tent bij twee moslims die hem beschouwden als hun gast. Deze mensen die niet welkom zijn, verwelkomden hem, een christen, in habijt en wel, in hun schamele tent. In het kamp staat, behalve een moskee, ook een uit plastic en tentzeil opgetrokken kerkje van de Eritrese christenen. Daar ging Johannes elke ochtend en avond het getijdengebed bidden. In gezelschap van andere bidders. Daar werd de grens tussen westerling en vluchteling doorbroken en waren allen broeders en zusters in Christus. Daar aan het eind van de wereld werd iets van het einde van de wereld geopenbaard. Misschien houdt het ook wel een vingerwijzing in dat we met onze huidige aanpak op de verkeerde weg zitten. Het zou zomaar kunnen, toch?

De verhalen met betrekking tot het einde van de wereld willen ons gevoelig maken voor de urgentie van de zaak van God. Zij willen duidelijk maken dat in ons handelen geen toekomst is, tenzij we in Gods Geest handelen. Dat in verband hiermee vernietiging en oorlog geen louter literaire vormen zijn, blijkt uit onze dagelijkse werkelijkheid. Wanneer we handelen in Gods Geest verandert echter het aanzien van de aarde, zelfs wanneer er in de objectieve omstandigheden niet zoveel verandert. Het einde is een spiegel waarin de consequenties van ons handelen zichtbaar worden. Virtueel, maar vol betekenis. Het roept ons op tot reflectie en bekering.

Nadenken over het einde, van ons leven, van de wereld, geeft ook aan dat we niet samenvallen met de wereld, zelfs niet, in religieuze zin, met dit ons leven. We zijn niet

van de wereld. Onze bestemming is niet te vinden in de structuren van de wereld en de betekenis van ons leven wordt er niet aan ontleend. Wel is het onze taak die bedoeling in de structuren van de wereld zichtbaar te maken. Deze wereld en de komende wereld zijn op elkaar betrokken, ook al is er een wereld van verschil tussen beide. Die betrekking is echter niet lijnvormig van A naar Beter. Het einde is ver weg, maar ook dichtbij. Het is toekomst, maar ook heden. Het doel is ver weg wanneer we naar onze wereld kijken, en het vernietigend einde lijkt daarin dichtbij. Maar de bedoeling van onze wereld is onmiddellijk aanwezig aan ons handelen wanneer we de scheidingsmuur die ons van onze broeders en zusters scheidt, afbreken.

De tijd en de wereld zijn in Gods hand. Hij staat aan het begin en aan het eind, alpha en omega, begin en einde van al ons spreken. We maken dat zichtbaar door God als uitgangspunt van ons leven en werken te nemen en als doel ervan. En Christus is de weg. Die weg gaan we samen met anderen, christenen en niet christenen. Omdat we allemaal verlangen onze menselijke bestemming te bereiken en de bedoeling van ons leven tot ontplooiing te brengen. Dat kunnen we alleen maar samen, ook al lijkt het makkelijker om het alleen te doen. In dit verband tot slot een Afrikaans gezegde dat ik gisteren hoorde: alleen gaat sneller, maar samen kom je verder. Los van elkaar, los van God komen we nergens. We komen alleen samen in de komende wereld, die in dat samen ons toekomt. Het nieuw Jeruzalem, visioen van vrede. Amen.